

Sygn. akt III AUa 1076/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak (spr.) SSA Michał Bober
Protokolant:	st. sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2018 r. w Gdańsku

sprawy B. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 kwietnia 2017 r., sygn. akt VII U 1059/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu B. Ł. prawo do emerytury pomostowej od dnia 24 stycznia 2017r.;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz B. Ł. kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski SSA Michał Bober

Sygn. akt III AUa 1076/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 października 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił B. Ł. prawa do emerytury pomostowej z uwagi na brak 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, a jedynie 12 lat, 8 miesięcy i 8 dni, oraz nierozwiązanie przez niego stosunku pracy. W uzasadnieniu wskazał, że nie uwzględnił do pracy w szczególnych warunkach okresów: od 16 lutego 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, od 23 marca 1990 roku do dnia 30 listopada 1990 roku, od 25 marca 1991 roku do dnia 11 marca 1992 roku z tytułu zatrudnienia na statkach obcych bander za

pośrednictwem (...) sp. z o.o. w W., ponieważ nie był delegowany do pracy za granicą przez pracodawcę polskiego lub zarejestrowanego w Polsce a jedynie przez firmę, która zajmowała się kierowaniem polskich marynarzy do pracy za granicą u obcych armatorów.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony B. Ł. wniósł o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej. W uzasadnieniu wskazał, iż pracując na statku w żegludze morskiej wykonywał pracę w szczególnych warunkach, a za sporne okresy została odprowadzona składka na ubezpieczenia społeczne.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał argumentację przedstawioną w zaskarżonej decyzji. Wskazał ponadto, iż za okres od 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku nie została opłacona za ubezpieczonego składka na ubezpieczenie społeczne, w sytuacji gdy obowiązek taki istniał na mocy §6 ust. 2 Uchwały Nr 123 Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 roku od dnia 28 listopada 1985 roku.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu B. Ł. prawo do emerytury pomostowej od dnia 26 września 2016r.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Ubezpieczony B. Ł., urodzony dnia (...), w dniu 26 września 2016 roku złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniosek o emeryturę pomostową. Ubezpieczony rozwiązał stosunek pracy z dniem 23 stycznia 2017 roku.

W toku postępowania przed ZUS ubezpieczony udowodnił 37 lat, 8 miesięcy i 21 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 12 lat, 8 miesięcy i 8 dni stażu pracy w szczególnych warunkach.

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 26 października 2016 roku ZUS odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej, albowiem nie udokumentował on wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W okresie: od 16 lutego 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, od 23 marca 1990 roku do dnia 30 listopada 1990 roku oraz od 25 marca 1991 roku do dnia 11 marca 1992 roku za pośrednictwem (...) sp. z o.o. w W. był zatrudniony u armatorów zagranicznych na stanowisku drugiego oficera na statkach żeglugi morskiej. W tym czasie ubezpieczony osobiście stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę jako członek załóg statków, na których był zatrudniony.

Za powyższe okresy, poza okresem od dnia 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, została odprowadzona za ubezpieczonego składka na ubezpieczenie społeczne oraz Fundusz Pracy. Podstawę wymiaru składek stanowiło przeciętne wynagrodzenie w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce.

W okresie od dnia 21 października 2013 roku do dnia 23 stycznia 2017 roku zatrudniony był w (...) Sp. z o.o. w G. na stanowisku doker – sztauer, gdzie wykonywał prace fizyczne ciężkie bezpośrednio przy przeładunku w ładowniach statku.

Powyższy stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach niniejszej sprawy, której prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu. Sąd dał również wiarę dowodowi z przesłuchania ubezpieczonego jako logicznym i znajdującym odzwierciedlenie w pozostałym zebranych w sprawie materiale dowodowym.

Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2017 roku, poz. 664 ze zm.) prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5 – 12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;

- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5 – 9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Z kolei w myśl przepisu art. 49 cytowanej ustawy prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

W rozpoznawanej sprawie, bezspornym jest, iż ubezpieczony na dzień złożenia wniosku ukończył 60 lat, udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze powyżej 25 lat, w tym 12 lat, 8 miesięcy i 8 dni stażu pracy w szczególnych warunkach, oraz od dnia 23 stycznia 2017 roku nie pozostawał w stosunku pracy.

Spór w przedmiotowej sprawie koncentrował się na kwestii spełniania przez ubezpieczonego warunków ustalenia mu prawa do emerytury pomostowej, a w szczególności przesłanki posiadania na dzień wejścia ustawy o emeryturach pomostowych w życie, tj. na dzień 1 stycznia 2009 r. co najmniej 15 – letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, wynikającej z art. 4 pkt 2 w zw. z art. 49 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Dla oceny tej przesłanki kluczowa jest odpowiedź na pytanie, czy praca wykonywana przez ubezpieczonego w okresach zatrudnienia u armatorów zagranicznych w spornych okresach podlega zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

W świetle treści przepisu art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych nie ulega wątpliwości, że przesłankę tą analizować należy przez pryzmat przepisów art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (por. wyroki S.N.: z dnia 13 marca 2012 r. w sprawie II UK 164/11, publik. LEX nr 1171289 i z dnia 4 września 2012 r. w sprawie I UK 164/12, publik. LEX nr 1284720).

W przedmiotowej sprawie organ rentowy uwzględnił ubezpieczonemu, przypadające przed dniem 1 stycznia 2009 r., okresy pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych w łącznym wymiarze 12 lat, 8 miesięcy i 8 dni.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w aktach organu rentowego znajduje się zaświadczenie, z którego wynika, iż w spornych okresach ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach na statkach morskich w żegludze międzynarodowej jako członek załogi, a zatem pracę, o której mowa w poz. 4, działu VIII, wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r.

Nr 8, poz. 43 z późn. zm., nazywanego dalej rozporządzeniem w sprawie wieku emerytalnego) oraz zgodnie z wykazem stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 24 Ministra Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu gospodarki morskiej, nazywanego dalej zarządzeniem resortowym.

Za sporny okres, poza okresem od dnia 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, (...) sp. z o.o. w W. opłaciła za ubezpieczonego obowiązkowe składki na ubezpieczenie społeczne.

Organ rentowy zakwestionował ww. zaświadczenie, z którego wynika, iż ubezpieczony w spornym okresie wykonywał pracę w szczególnych warunkach wskazując, że podmiotu, który wystawił te zaświadczenie nie można uznać za płatnika składek, o którym mowa w art. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych, jak i za podmiot uprawniony do wystawiania zaświadczeń na podstawie art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych.

Przepis art. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych definiuje jako płatnika składek pracodawcę (o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.), wyłącznie w kontekście wprowadzonego ustawą pomostową obowiązku uiszczania składki na Fundusz Emerytur Pomostowych (art. 29 i art. 35-40 ustawy o emeryturach pomostowych). W związku z tym obowiązkiem, od dnia 1 stycznia 2009 r. płatnik składek musi prowadzić wykaz stanowisk pracy na których wykonywana jest praca w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze oraz prowadzić ewidencję pracowników wykonujących takie prace, za których jest zobowiązany odprowadzać składkę na Fundusz Emerytur Pomostowych (art. 41 ust. 4 i 5 ustawy o emeryturach pomostowych).

Skoro przepis art. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych, definiuje pojęcie płatnika składek na Fundusz Emerytur Pomostowych na potrzeby ich poboru, a obowiązek składkowy powstał od dnia 1 stycznia 2009 r. to błędne jest stanowisko, iż przepis ten ma zastosowanie do kwalifikacji pracy w warunkach szczególnych przypadającej przed dniem 1 stycznia 2009 roku.

Brak podstaw do stosowania przepisu art. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych do stanów sprzed dnia 1 stycznia 2009 r. wynika także z porównania jego konstrukcji z normą zawartą w art. 2 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, w której prawodawca wyraźnie wskazał, iż za pracownika należy uważać nie tylko ubezpieczonego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1, 2 lit. a i ust. 6 pkt 2 ustawy systemowej, podlegającego ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, ale także ubezpieczonego, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu pracy w warunkach szczególnych podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Z powyższego wynika, iż gdyby ustawodawca, chciał objąć zakresem normy art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych inne, niż wymienione w nim podmioty bądź "rozszerzyć" zakres czasowy jego stosowania to wyraźnie dałby temu wyraz w przepisie.

Odnosząc się natomiast do art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych, Sąd I instancji podniósł, że przepis ten wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2009 r., a zatem nie znajduje zastosowania do zaświadczeń o okresach pracy w warunkach szczególnych przypadających przed tą datą. Tym samym przepis art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych nie daje podstaw do podważania miarodajności świadectw wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawionych przez (...) sp. z o.o. w W..

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko, zgodnie z którym zaliczenie do okresu pracy w szczególnych warunkach okresów wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych, zależy od uznania tych okresów za okresy składkowe (por. wyroki S.N.: z dnia 5 marca 2003 r. w sprawie II UK 196/02, publik. LEX nr 78191 i z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie II UK 5/10, publik. LEX nr 589882).

Począwszy od listopada 1985 r., gdy jednoznacznie został uregulowany obowiązek i zasady pokrywania (refundowania) składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce za pracowników skierowanych do pracy za granicą, okresy zatrudnienia u pracodawców zagranicznych mogą być uznane za składkowe okresy podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i

rentowym w Polsce na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm., nazywanej dalej ustawą emerytalną), jeżeli zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce (por. uzasadnienie wyroku S.N. z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie II UK 329/09, publik. LEX nr 987730).

Poczynając od dnia 1 stycznia 1985 r. obowiązywała uchwała Nr 123 Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych (M. P. z 1984 r. Nr 23, poz. 157 z późn. zm., dalej uchwała w sprawie zasad podejmowania pracy).

Uchwała w sprawie zasad podejmowania pracy razem z zarządzeniem Ministra Finansów z 27 grudnia 1984 r. w sprawie zasad ustalania wysokości i trybu przekazywania przez osobę kierowaną do pracy za granicą wpłat w walucie obcej na rzecz jednostki kierującej oraz sposobu wykorzystania tych wpłat (M. P. Nr 30, poz. 208 z późn. zm., dalej zarządzenie), uzupełniając się wzajemnie, tworzyły spójną regulację, z której wypływał obowiązek uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia obywateli polskich skierowanych do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych.

Stosownie do treści § 6 ust. 2 uchwały w sprawie zasad podejmowania pracy, w brzmieniu obowiązującym od dnia 28 listopada 1985 r., jednostka kierująca obywatela polskiego do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego obowiązana była przekazywać na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w celu refundacji kosztów świadczeń z ubezpieczenia społecznego miesięcznie kwotę w złotych, odpowiadającą 28% średniej płacy z roku poprzedniego w gospodarce uspołecznionej, bez uwzględnienia płac w przemyśle wydobywczym.

W myśl art. 26 pkt 2, obowiązującej od dnia 31 grudnia 1989 r. do dnia 30 listopada 1991 r., ustawy z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu (Dz. U. z 1989 r. Nr 75, poz. 446 z późn. zm., nazywanej dalej ustawą o zatrudnieniu) zatrudnienie obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych jest realizowane na podstawie umów zawartych przez upoważnione jednostki kierujące z obywatelami polskimi, kierowanymi przez te jednostki do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych.

Przepis art. 29 pkt 1 ustawy o zatrudnieniu stanowił, że jednostka kierująca, realizująca zatrudnienie na podstawie umów, o których mowa w art. 26 pkt 2, jest obowiązana przekazywać na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składkę na ubezpieczenie społeczne za każdą osobę skierowaną do pracy za granicą, wymierzoną od przeciętnego wynagrodzenia w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce.

Tym samym zasadne jest przyjęcie, że w spornym okresie, poza okresem od dnia 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, (...) sp. z o.o. w W. jako jednostka kierująca opłacała składki na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w wysokości wskazanej, kolejno: w treści § 6 ust. 2 uchwały w sprawie zasad podejmowania pracy w brzmieniu obowiązującym od dnia 28 listopada 1985 r. i w treści art. 29 pkt 1 ustawy o zatrudnieniu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji stwierdził, iż sporny okres zatrudnienia ubezpieczonego, poza okresem od dnia 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, za pośrednictwem (...) sp. z o.o. w W. u pracodawców zagranicznych jest okresem składkowym, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy emerytalnej.

Odnosząc się zaś do okresu od dnia 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku, Sąd Okręgowy wskazał, iż wbrew twierdzeniom organu rentowego w tym okresie nie obowiązywała już Uchwała Nr 123 Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych (M. P. z 1984 r. Nr 23, poz. 157 z późn. zm., dalej uchwała w sprawie zasad podejmowania pracy) na podstawie której od dnia 28 listopada 1985 r. był obowiązek opłacania składek za obywateli polskich podejmujących pracę u pracodawców zagranicznych. Uchwała ta bowiem została uchylona z dniem 11 maja 1989 roku na mocy Uchwały Nr 75 Rady Ministrów w sprawie uchylenia niektórych uchwał Rady Ministrów z dnia 11 maja 1989 r. (M.P. Nr 15, poz. 111). Tym samym brak jest podstaw do przyjęcia, że w oparciu o ten akt prawny był obowiązek opłacania za ubezpieczonego w tym czasie składek na ubezpieczenia społeczne. Jednocześnie należy zauważyć, że ustawa z dnia 29 grudnia 1989 roku o zatrudnieniu (Dz. U. z 1989 r. Nr 75, poz. 446 z późn. zm.) weszła w życie

dopiero od dnia 31 grudnia 1989 roku. Mając zatem powyższe na uwadze należało stwierdzić, iż okres ten, pomimo nieopłacenia za niego składek na ubezpieczenia społeczne, uznać należy jako okres składkowy. Jak bowiem wynika z treści przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. „c” cytowanej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia obywateli polskich za granicą - w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich. Wskazane w tym przepisie podmioty (pracodawcy międzynarodowi lub zagraniczni), rodzaj współpracy międzynarodowej ani formy wyrażenia zgody „właściwych” władz polskich na zatrudnienie za granicą nie zostały dostatecznie sprecyzowane, co stwarza możliwość zaliczenia okresu zatrudnienia u międzynarodowego lub zagranicznego pracodawcy, do którego obywatel polski został skierowany w ramach współpracy międzynarodowej lub był zatrudniony za zgodą właściwych władz polskich, jeżeli z tytułu tego zagranicznego zatrudnienia nie został objęty innym - niż polski - systemem ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego. Obywatel polski, który był skierowany do pracy za granicą przez upoważnioną krajową jednostkę pośrednictwa pracy (jednostkę kierującą) lub zatrudniony za zgodą właściwych władz polskich u pracodawców zagranicznych nie powinien być pozbawiony (nie tracił) uprawnień do podlegania ubezpieczeniu społecznemu w Polsce, jeżeli w okresach pracy za granicą nie został objęty systemem zabezpieczenia społecznego w trybie i na zasadach obowiązujących w kraju zatrudnienia lub na zasadach określonych w umowach międzynarodowych.

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy, Sąd Okręgowy zauważył, iż niewątpliwie okres od dnia 1 czerwca 1989 roku do dnia 14 listopada 1989 roku należy uznać za okres składkowy pomimo nieopłacenia za niego składek na ubezpieczenia społeczne. Ubezpieczony bowiem niewątpliwie świadczył pracę na rzecz zagranicznych pracodawców, do której został skierowany przez upoważnioną krajową jednostkę pośrednictwa pracy, jak również nie został objęty systemem zabezpieczenia społecznego w trybie i na zasadach obowiązujących w kraju zatrudnienia lub na zasadach określonych w umowach międzynarodowych.

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy konieczne jest również ustalenie, czy praca wnioskodawcy w spornym okresie zatrudnienia za granicą u pracodawcy zagranicznego stanowi pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy "o szczególnym charakterze" lub "w szczególnych warunkach" nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (por. wyrok S.N. z dnia 13 marca 2012 r. w sprawie II UK 164/11, publik. LEX nr 1171289).

Stosownie do definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych.

Ubezpieczony wykonywał w spornym okresie pracę za granicą na statku morskim w żegludze międzynarodowej u pracodawcy zagranicznego, wobec czego świadczył pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w poz. 23 "Prace na statkach żeglugi morskiej" wykazu prac w szczególnych warunkach, stanowiącego załącznik nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Stwierdzić zatem należy, iż pracę tę uznać należy za pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Do wymaganego przez art. 4 pkt 2 w zw. z art. 49 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych na dzień wejścia tej ustawy w życie, tj. na dzień 1 stycznia 2009 r. co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub o

szczególным charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych podlegają zaliczeniu te okresy wykonywania prac w szczególnych warunkach za granicą u pracodawców zagranicznych, które stanowią okresy składkowe w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 lub art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy emerytalnej, oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. „c”, co ma miejsce w przedmiotowej sprawie.

Po doliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uznanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych spornych okresów zatrudnienia wnioskodawcy za granicą u pracodawcy zagranicznego, łączny okres pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, na dzień 1 stycznia 2009 r. przekracza wymagane 15 lat.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, iż ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki dla nabycia emerytury pomostowej.

Z tych względów Sąd I instancji nie badał już czy w okresie od dnia 21 października 2013 roku do dnia 23 stycznia 2017 roku z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. w G. na stanowisku doker – sztauer wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu cytowanej ustawy pomostowej. Okoliczność ta bowiem nie miała już wpływu na treść rozstrzygnięcia albowiem Sąd orzekł o prawie do całego świadczenia a nie o jego poszczególnych elementach.

W konkluzji, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. oraz cytowanych wyżej przepisów zmienił zaskarżoną decyzję ZUS i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury. Sąd jednakże omyłko przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia złożenia przez niego wniosku zamiast od dnia następnego po dniu rozwiązania przez niego stosunku pracy, a więc od dnia, w którym spełnił wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania mu prawa do dochodzonego przez niego świadczenia.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. ustawy o emeryturach pomostowych poprzez przyjęcie, iż ubezpieczony spełnił wszystkie warunki do przyznania prawa do emerytury pomostowej.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że ubezpieczony w spornym okresie nie pozostawał w stosunku pracy, lecz zatrudniony był za pośrednictwem (...). Nadto apelujący podniósł, że za okres od 1 czerwca 1989 r. do 14 listopada 1989 r. nie została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne, zatem brak jest podstaw do uznania go jako okresu składkowego. Wskazany przez Sąd przepis odnosi się zaś do sytuacji, kiedy to okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce.

Dodatkowo skarżący podniósł, iż ubezpieczony w dacie przyznania prawa do emerytury pomostowej pozostawał w stosunku pracy.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się zasadna jedynie w części odnoszącej się do daty przyznania ubezpieczonemu wnioskowanemu świadczenia.

Przedmiotem niniejszej sprawy było spełnienie przez wnioskodawcę B. Ł. przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej, a dokładnie wykazanie co najmniej 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

W powyższym zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikającej z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. Sąd Apelacyjny podziela dokonane przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne oraz w częściowo także rozważania prawne (wymagające jedynie pewnego uzupełnienia), przyjmując je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich szczegółowego powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998r. I PKN 339/98 OSNAPiUS z 1999r. nr 24 poz. 776).

Prawo do emerytury pomostowej może zostać przyznane po spełnieniu przesłanek wynikających z art. 4 bądź art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2008. Nr 237, poz. 1656 ze zm.). Warunkiem skutecznego ubiegania się o emeryturę pomostową w świetle tych przepisów jest legitymowanie się odpowiednim stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych, a więc po 1 stycznia 2009 r. W przypadku, gdy osoba ubiegająca się o to świadczenie nie kontynuuje pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze i legitymuje się w związku z tym jedynie stażem pracy w warunkach szczególnych według poprzednio obowiązujących przepisów, może nabyć prawo do emerytury pomostowej jedynie wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy (okres pracy) można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Jednocześnie w ust. 7 art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych wskazano, że za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy (a więc przed 1 stycznia 2009 r.) prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jako że wnioskodawca wykonywał prace w warunkach szczególnych po 1 stycznia 2008 r., spełnienie przez niego przesłanek badane było w oparciu o normę art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych.

Jedyną sporną przesłanką w niniejszej sprawie było wykonywanie przez wnioskodawcę co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

ZUS zaliczył bowiem wnioskodawcy 12 lat 8 miesięcy i 8 dni stażu pracy w szczególnych warunkach, nie uznając mu jako pracy w warunkach szczególnych okresów pracy od 16 lutego 1989 roku do 14 listopada 1989 roku, od 23 marca 1990 roku do 30 listopada 1990 roku oraz od 25 marca 1991 roku do 11 marca 1992 roku, kiedy to ubezpieczony pracował na statkach obcych bander, będąc zatrudnionym za pośrednictwem (...) sp. z o.o. w W..

Sąd I instancji po przeprowadzeniu postępowania dowodowego z dokumentów oraz z przesłuchania wnioskodawcy zaliczył wnioskodawcy sporne okresy do stażu pracy w warunkach szczególnych i w rezultacie przyznał mu prawo do emerytury pomostowej.

Podkreślenia wymaga, iż pozwany nie kwestionował ustaleń faktycznych Sądu I instancji, a zatem prawidłowo ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny można uznać za bezsporny. Spór dotyczył jedynie oceny prawnej kwestionowanych przez pozwanego okresów.

Istotą sprawy było zatem rozstrzygnięcie, czy okres pracy marynarza wykonywanej u armatora zagranicznego, do której został skierowany nie przez płatnika, ale przez pośrednika, można zaliczyć do okresu pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem Sądu Najwyższego, okres pracy u zagranicznego armatora, do której marynarz został skierowany przez pośrednika, można uznać za okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych, jeśli marynarz zatrudniony był u zagranicznego armatora jako pracownik (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2015 r., II UK 251/14, niepubl.; z dnia 8 marca 2003 r., II UK 196/02, Lex nr 78191)

Podkreślić jednak trzeba, iż warunkiem niezbędnym do zaliczenia okresów wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jest opłacenie składek w Polsce również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy w związku z art. 7 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10, LEX nr 589882, z dnia 27 kwietnia 2010 r., II UK 328/09, Lex nr 987707).

W przedmiotowej sprawie nie było sporu co do tego, że za wnioskodawcę zostały uiszczone składki na ubezpieczenia społeczne za okresy od 16 lutego 1989 r. do 31 maja 1989 r., od 23 marca 1990 roku do 30 listopada 1990 roku oraz od 25 marca 1991 roku do 11 marca 1992 roku. W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak było również podstaw do podważania pracowniczego charakteru zatrudnienia ubezpieczonego. W rezultacie więc okresy te prawidłowo zostały wnioskodawcy zaliczone do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd I instancji, pomimo niepełnych rozważań prawnych w tym zakresie, trafnie także zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych okres od 1 czerwca 1989 r. do 14 listopada 1989 r., kiedy to, co ubezpieczony sam przyznał, nie opłacono za niego składek na ubezpieczenia społeczne.

Wyjaśnić zatem należy, iż w spornym okresie obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 marca 1984 r. w sprawie okresów zatrudnienia za granicą i zasad udzielania świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu tego zatrudnienia. Zgodnie z § 2 ust. 1 tego rozporządzenia w pierwotnym brzmieniu, obowiązującym w spornym okresie, przy ustalaniu prawa do świadczeń przewidzianych w ustawie uwzględnia się, poza okresami wymienionymi w art. 10 ust. 1 ustawy, również okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich; zgoda nie jest wymagana od pracowników, którzy wyjechali za granicę przed dniem 9 maja 1945 r.

Ust. 2 § 2 rozporządzenia stanowił natomiast, iż okresy zatrudnienia wymienione w ust. 1 oraz okresy zatrudnienia za granicą u pracodawców zagranicznych na podstawie umów, o których mowa w art. 26 ustawy z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu (Dz.U. Nr 75, poz. 446 oraz z 1990 r. Nr 9, poz. 57 i Nr 56, poz. 323), przypadające po dniu 1 stycznia 1990 r., uwzględnia się pod warunkiem uiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce.

Rozporządzenie to wymagało zatem opłacenie składek na ubezpieczenia społeczne za osoby zatrudnione za granicą u pracodawców zagranicznych jedynie po dniu 1 stycznia 1990 r.

Na podstawie powyższego rozporządzenia wydano uchwałę nr 123 Rady Ministrów z 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych oraz uchwałę nr 134 Rady Ministrów w sprawie zawierania umów przez obywateli polskich czasowo przebywających za granicą z jednostki kierującymi do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych.

Uchwały te utraciły jednak moc z dniem 11 maja 1989 r., na podstawie § 1 uchwały nr 75 Rady Ministrów z dnia 11 maja 1989 r. w sprawie uchylenia niektórych uchwał Rady Ministrów.

W związku z powyższym, w spornym okresie od 1 czerwca 1989 r. do 14 listopada 1989 r., nie obowiązywały uchwały już ww. uchwały, z których wynikał obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne za pracownika skierowanego do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 marca 1984 r. w sprawie okresów zatrudnienia za granicą i zasad udzielania świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu tego zatrudnienia, jak już wyżej wskazano, dla zaliczenia do okresów składkowych wymagało opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za pracownika zatrudnionego za granicą dopiero po dniu 1 stycznia 1990 r.

W związku z powyższym, w okresie od 11 maja do 31 grudnia 1989 r. (a więc także w spornym okresie od 1 czerwca 1989 r. do 14 listopada 1989 r.) była luka prawna w tym zakresie i nie obowiązywał obowiązek opłacenia składek za pracownika skierowanego do pracy za granicą. Skoro więc, co ubezpieczony wykazał, w spornym okresie świadczył on pracę u pracodawcy zagranicznego, to pomimo nieopłacenia za niego składek na ubezpieczenia społeczne, okres ten w świetle obowiązującego wówczas rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 marca 1984 r. winien zostać zaliczony do okresów składkowych.

Prawidłowo zatem Sąd Okręgowy stwierdził, że wszystkie sporne okresy na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 ppkt c ustawy emerytalnej należało uznać za okresy składkowe, a wobec faktu wykonywania pracy wskazanej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych (załącznik 1 do ustawy poz. 23 - praca na statkach żeglugi morskiej), należało je także zaliczyć do stażu pracy w warunkach szczególnych. Apelacja pozwanego w tym zakresie nie zasługiwała zatem na uwzględnienie.

Zasadne natomiast okazały się zarzuty Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odnoszące się do daty przyznania ubezpieczonemu emerytury. Ze świadectwa pracy wnioskodawcy (k. 18) wynika, że umowę o pracę rozwiązał z dniem 23 stycznia 2017 r. Zgodnie z treścią art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Wobec powyższego, skoro warunek rozwiązania stosunku pracy został spełniony dopiero od dnia 24 stycznia 2017 r., to emerytura pomostowa nie mogła zostać wnioskodawcy przyznana przed tą datą.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie I sentencji.

W punkcie II wyroku zgodnie z § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015, poz. 1804) w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Sąd Apelacyjny, uwzględniając nakład pracy pełnomocnika, orzekł o kosztach postępowania w ten sposób, że zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz wnioskodawcy kwotę 240 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski SSA Michał Bober